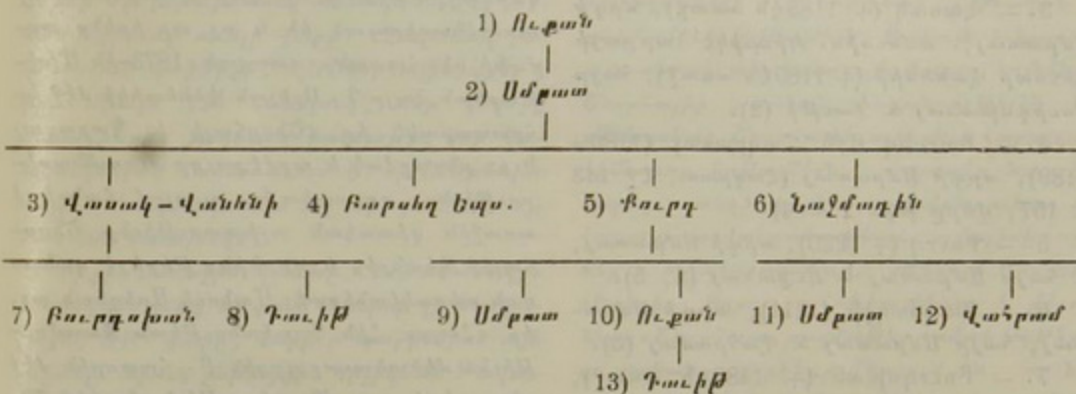

ՊԵՏՄԱԿԱՆ

ՈՒՓԱՆԱՆՅՑ ՏՈՂՄԱՅՈՒՑԱԿԸ

Մեծ. Կարս Ղափաղարեանի Հաղբատի վանքին նուիրուած արժէքաւոր ուսումնասիրութեան մէջ կը տեսնենք նաեւ Ուքանանց տոհմի մէկ ցուցակը, ուր զետեղուած են տասներեք անձեր եօթ սե-

րունդի վրայ, որ ճիշդ չթուեցաւ մեզի: Մեր հաշուով խնդրոյ առարկայ տասներեք անձերը կը վերաբերին հինգ սերունդի միայն, այսպէս,

Նախ լաւ է որ տեսնենք Ուքանանց տոհմին վերաբերող յիշատակութիւններուն կարեւորները, որոնք են՝ մէկ տապանագիրը և հորս արձանագրութիւնը, և ապա միասին նկատի առնենք վերոյիշեալ անձերը:

1. — Սմբատ արդի Ուքանա (ԺԲ. Դար): — Հաղբատ, էջ 186, տապանագիր իԱ:

2. — Ի ՈՒՂ [= 1189], ի յառաջնորդութեան տեառն Բարսղի հաւրեղբաւր իմո, ևս Դուրիթ, արդի Վասակա միաբանեցաւ սրբոցս և շինեցի զխորանս և զեկեղեցիս ի վերա հանգստարանի հաւր իմո և քվեր Բուրդոխանա: Արդ, ազաչեմ սուրբ եղբայրութիւնդ, որ զաղուհացից զշարաթն և զկիւրակին . . . իմ մաւրն Վանենէ, դատեր Կիւրիկէի թագաւորի, և իմ քվերն Բուրդոխանա, իմ հաւրն առնեն, և յետ իմ՝ ինձ և իմ քվերն տանեն. — Հաղբատ, էջ 174-5, արձ. 43:

3. — Անուամբն Աստուծոյ, ևս Նաջմադինս, արդի Սմբատա, թոռն Ուքանա, և արդիք իմ Սմբատ և Վահրամ յուսացաք թ սուրբ Նշանն Հաղբատա և եղաք ի տեղ-

ւաջ աստ զգերեզմանս մեր և զոր թագաւորաց թագաւորքն Դէորդի և դուստրն իւր թամար վառն մեր շատ ծառայութեան զԾորի սիգեւով մեզ էին տուեալ անդ Զաքեոնք շինական և զԿեչնուտին այգին տ(ուինք) վասն Զաքարիաի, Շահնշահի և Իւանէի արեւշատութեան և մեզ մեղաց թողութեան: . . . Թուին ՈՒԿ [= 1211]: — Հաղբատ, էջ 230-231, արձ. 130:

4. — Ի թուին Հայոց ՈՒԹ [= 1220], ի յառաջնորդութեան տեառն Յոհանիսի սուրբ ախտիս Հաղբատա, ևս Քուրդս, արդի Սմբատա, եղբայր տեառն Բարսղի, շինեցի զեկեղեցիս և զպարիսպս ի վերա հանգստարանի իմո վասն փրկութեան հոգս իմո և ոչ ժամանեցի կատարել, զի կոչեաց զիս տէր: Եւ մեք, Սմբատ և Ուքան, արդիք նորա, կանգնեցաք զխաչս և աւրհնեցաք զեկեղեցիս. — Հաղբատ, էջ 129-130, արձ. 128:

5. — Ի թվին ՈՂԲ [= 1243], շնորհիւն Աստուծոյ, ևս Դուրիթ եկի ի սուրբ Նշանիս առաջի ու զինչ իմ պապն Քուրդն, Ուքանայ (տպ. Ուքանաց) թոռն, ու իմ

հայրն՝ Ուքան սուրբ Նշանիս միաբանութիւն էին տուել հաստատեցի. զսուրբ Սարգսին մուտքն, զկաթանացն այգին մեղրով և Գ շինական, ձիթատու, աւետարան և այլ սպասք եկեղեցոյ — Հաղթատ, էջ 206-7, արձ. 79:

Այժմ տեսնենք վերոյիշեալ անձերը թիւի կարգով:

1. — Ուփան, հայր Սմբատայ (1, 3, 5):
2. — Սմբատ, որդի Ուքանայ և հայր Վասակայ, Բարսղի, Քրդի և Նաջմադինի (1, 3, 4):

3. — Վասակ (+ 1189 էն առաջ), որդի Սմբատայ, ամուսին Կիւրիկէ արքայի դուստր Վանենիի (+ 1189 էն առաջ), հայր Բուրդոխանայ և Դաւթի (2):

4. — Բարսեղ Արք. Հաղթասայ (1180-1189), որդի Սմբատայ (Հաղթատ, էջ 143 և 157, վերը թիւ 2 և 4):

5. — Քուրդ (+ 1220), որդի Սմբատայ, և հայր Սմբատայ և Ուքանայ (4, 5):

6. — Նաջմադին (1211), որդի Սմբատայ, հայր Սմբատայ և Վահրամայ (3):

7. — Բուրդոխան (+ 1189 էն առաջ), դուստր Վասակայ և Վանենու (2):

8. — Դաւիթ (1189), որդի Վասակայ և Վանենու (2):

9. — Սմբատ (1220), որդի Քրդի (4), իր անունը կը պակսի անձնանուններու ցանկին մէջ:

10. — Ուփան (1220), որդի Քրդի, հայր Դաւթի (4, 5):

11. — Սմբատ (1211), որդի Նաջմադինի (3):

12. — Վահրամ (1211), որդի Նաջմադինի (3):

13. — Դաւիթ (1243), որդի Ուքանայ (5):

Ծանօթ արձանագրութեանց տուեալներուն համաձայն ուրեմն այսպէս կը ներկայանայ մեզի Ուքանանց տոհմացուցակը:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՒՎԱԿԱՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼԻ» - Հեղինակ՝ Գր. Յակոբեան. Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Հրատարակութիւն, Երեւան, 1964.

Հայաստանեայց Եկեղեցիի մեծագոյն գէմքերէն մին հանդիսացող Ս. Ներսէս Ծնորհալիի կեանքն ու զրական ստեղծագործութիւնը ճակատագրի տարօրինակ կարգադրութեամբ մը դարեր շարունակ ոչ ուսումնասիրուած են և ոչ ալ իրենց արժանի գնահատանքը ստացած: 1873-ին Մխիթարեան Հայր Դ. Ալիշան Վենետիկի մէջ կը հրատարակէ իր «Ծնորհալի և Պարագայ իւր» ընդարձակ և արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը, որ սակայն, բլլալով հանդերձ առաջին դիտական աշխատութիւնը Ծնորհալիի կեանքին և գործին, թերի է գնահատան տեսակէտներով: Մանուկ Արեղեան ալ, իր «Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութիւն» մեծածաւալ գրքին Բ. հատորին մէջ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը (էջ 73-129) ունի նոյն նիւթին շուրջ:

Հետեւաբար, Ծնորհալիի լուսաւոր յիշատակին արդարութիւն ընող զեղեցիկ և լրիւ ուսումնասիրութիւն մըն է Գրիգոր Յակոբեանի «Ներսէս Ծնորհալի» հատորը (298 էջ), տպուած Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Մ. Արեղեանի Անուան Ինստիտուտին կողմէ, Երեւան: Գրքին մէջ ներկայացուած են Ծնորհալիի ժամանակը, կեանքն ու հասարակական գործունէութիւնը, մանրամասնօրէն քննութեան առնուած՝ բաղմարդին եկեղեցականին Թուղթերը և չափածոյ ստեղծագործութիւնները, և, ի վերջոյ, հիմնական գնահատումի է ենթարկուած անոր արուեստը՝ որպէս բանաստեղծական մշակոյթ և ազդեցութիւն:

Որոշ է որ այսպիսի լման և ամէն բան ընդգրկող գիրք մը արդիւնք կրնայ բլլալ միմիայն տքնաջան ուղղատունկերու և ուսումնասիրութիւններու: Հեղինակը օգտագործելով տպագրուած աղբիւրներ և ձեռագիրներ, կրցած է վերակառուցանել Ծնորհալիի անձնատրութիւնը՝ ամենէն յաջող և